

**Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**  
***Erzincan University Journal of Social Sciences Institute***

**2022-15(2)- E-ISSN-2148-9289**

**POSTMODERNİZMİN YAŞLI YAŞAMINA ETKİSİ VE YAŞLI SORUNLARI**

The Effect Of Postmodernism On Old Life And The Problems of The Elderly

**Mehmet ÖZÜTÜRKER**

*Dr. Emniyet Genel Müdürlüğü*

*PhD, Department of General Security*

*mehmetozuturker@hotmail.com*

*Orcid: : 0000-0002-4246-0449*

*Atf/©: Özüdürker, Mehmet (2022). Postmodernizmin Yaşlı Yaşamına Etkisi ve Yaşlı Sorunları, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 15, Sayı 2, ss.148-167*

*Citation/©: Özüdürker, Mehmet (2022). The Effect Of Postmodernism On Old Life And The Problems of The Elderly, Erzincan University Journal of Social Sciences Institute, Year 15, Issue 2, pp. 148-167*

**Makale Bilgisi / Article Information:**

**Makale Türü-Article Types :** *Derleme -Review*  
**Geliş Tarihi-Received Date :** *30.05.2022*  
**Kabul Tarihi-Accepted Date :** *18.10.2022*  
**Sayfa Numarası-Page Numbers:** *148-167*  
**Doi :** *10.46790.erzisosbil.1123434*

***Yazar, herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.***

***Turnitin/Ithenticate/Intihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir***

***Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/Intihal***

***Licensed by CC-BY-NC ile lisanslıdır***

# POSTMODERNİZMİN YAŞLI YAŞAMINA ETKİSİ VE YAŞLI SORUNLARI

The Effect Of Postmodernism On Old Life And The Problems of The Elderly

Mehmet ÖZÜTÜRKER

## Öz:

Çalışmanın amacı dünyanın hemen hemen her yerinde postmodern teknolojilerin yükselişi ve hızlı yaşlı nüfus artışı karşısında yaşlı bireylerin karşılaştıkları sorunlarının tespit edilmesi ve sosyolojik açıdan değerlendirilmesidir.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yükselişe geçen postmodernizmin rekabetçi, özgürlükçü ve mobiliteye dayalı emek piyasası koşullarında; yaşlanma ile fiziksel ve biyolojik kapasite düşüşleri yaşayan yaşlı nüfusun, yetişkin genç nüfus karşısında; güçsüz, sağlıksız, üretmeyen, devamlı tüketen, geleneksel otoritesini ve statüsünü kaybetmiş dijital dünyaya ayak uyduramayan, ötekileştirilmiş istenmeyen bir grup olarak görülmelerine neden olmuştur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda doğuştan yaşam beklentisinin artması ve postmodern teknolojilerin yükselişi karşısında yaşlılara uygun teknolojik dönüşümler ve sosyo ekonomik yaşam tarzları sağlanamaz ise; yaşlı nüfus için teknolojik; yoksulluk, sağlık bakımı ve güçsüzlük gibi modernleşme öncesi dönemin yaşlılığa özgü tehlikelerinin yeniden dirilmesi (Polivka, 2006: 184) kaçınılmaz görünmektedir.

Postmodernizmin tüketim toplumu anlayışının, sayısal olarak oranı sürekli artan yaşlı nüfus üzerinden yeni tüketim alanları yaratması ve yaşlı kesimin diğer yaş grupları ile aralarındaki eğitim, teknoloji ve ekonomik alanlardaki seviye ve statü farklılıklarının neden olduğu sorunların tespitine yönelik yapılan bu çalışmada literatür taraması yöntemi uygulanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Postmodernizm, toplumsal dışlanma. Yaşlı Sorunları.

## Abstract:

The aim of the study is to determine and sociologically evaluate the problems faced by elderly individuals in the face of the rise of postmodern technologies almost everywhere in the world and the rapid increase in the elderly population.

In the competitive, libertarian and mobility-based labor market conditions of postmodernism, which has been on the rise since the second half of the 19th century, the elderly population experiencing physical and biological capacity declines with aging, has been seen as a weak, unhealthy, non-producing, consuming, traditional authority and status, unable to keep up pace with the digital world, marginalized and undesirable in the face of the young adult population. If technological transformations and socio-economic lifestyles suitable for the elderly; technology for the elderly; cannot be provided in the face of the increase in innate life expectancy and the rise of postmodern technologies in the century we live in, it seems inevitable for the elderly population to resurrect the hazards peculiar to senescence of pre-modern age, such as poverty, health care, and powerlessness.

In this study, which was done for determining the problems caused by the consumption society understanding of postmodernism creates new consumption areas through the increasing number of elderly population and the level and status differences between the elderly and other age groups in education, technology and economic fields, literature review method was applied.

**Keywords:** Postmodernism, Social Exclusion, Elderly Issues.

## 1. GİRİŞ

Son yıllarda tüm dünyada olduğu üzere Türkiye’de de toplumsal yaşlanma ve yaşlı nüfus artışı nüfusunun demografisini değiştiren en önemli nedenlerdendir. Bu durumun toplumsal hayatı etkilemesi ve değişikliğe uğratması kaçınılmazdır. Bu değişiklik her ne kadar yaşlanma hızı toplumdan topluma değişse de küreselleşme ve dijitalleşmenin etkisiyle tüm dünyada hakimiyetini kurmakta olan postmodern yaşam tarzları, yaşlı bireyler için birtakım sorunları beraberinde getirmektedir.

Yaşlılık evrensel bir olgudur. Günümüzde dünya geneli yaşlı nüfus artış hızı, genel nüfus artış hızının yaklaşık iki katıdır. Yaşlı oranındaki bu artış, farklı toplumlarda farklı oranlarda gerçekleşmekle birlikte toplumların büyük bir kısmı hızla yaşlanmaktadır (Tuna ve Tenlik, 2017: 4). Nüfusun yaşlanması toplumsal yaşlanma kavramı ile açıklanmaktadır.

Toplumsal Yaşlanma kavramı; “*Yaşlı olarak tanımlanan kesimin gün geçtikçe nüfusun daha büyük bir bölümünü oluşturmasıdır*” (Duben, 2018: 68), Birleşmiş Milletler (BM)’in (2017) “*Dünya Nüfusu Yaşlanıyor*” isimli raporunda yaşlı nüfusun artışının, genç yaşlı ayırmaksızın herkesin yaşamını sosyo ekonomik, toplumsal ve kültürel açılarından doğrudan etkileyeceği ifade edilmektedir. BM’ye göre; “*Bir ülkedeki yaşlı nüfusun genel nüfusa oranı % 8 ile % 10 arasında olan ülkeler yaşlı, % 10’un üzerinde olan ülkeler ise çok yaşlı*” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya göre Türkiye; 10 yıl öncesine kadar genç nüfuslu bir ülke olarak değerlendirilmekte iken, 2021 yılına gelindiğinde, % 9,7’lik bir yaşlı nüfus oranıyla yaşlı nüfusa sahip ülkeler kategorisinde değerlendirilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre yaşlı olarak kabul edilen 65 yaş ve üzeri nüfus; “*2016 yılında 6 milyon 651 bin 503 kişi iken; son beş yılda % 24,0 artarak 2021 yılında 8 milyon 245 bin 124 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2016 yılında % 8,3 iken, 2021 yılında %9,7’ye yükselmiştir. Yaşlı nüfusun 2021 yılında % 44,3’ünü erkekler, %55,7’sini ise kadınlar oluşturmuştur*” (TÜİK, 2022). Türkiye’de yaşlı nüfus artışı ve bunun sosyal yaşama yansımalarını doğru okumak ve doğru değerlendirmek gerekmektedir. Artık dünya klasik modernleşme dönemini geride bırakmış postmodern dünyanın postmodern yaşam biçimleri/kütürü hakim olmaya başlamıştır. Bu kültür içerisinde yer alan dijital teknolojiler karşısında; yaşlıların kendi kaderlerine terk edilmemesi, yeni dijital yaşam biçimlerine adapte edilmesi, toplumun diğer bireylerinden ayırtırmadan, ötekileştirmeden toplumsal bağların güçlü tutulması, yaşlılık dönemi yaşam kalitesi ve toplumsal refahın artışı için zorunludur.

Postmodernizm ve postmodern kültür karşısında yaşlıların yaşamış oldukları sorunları ele alan sosyolojik çalışmaların yeterli düzeyde olmaması bu çalışmanın yapılmasını ihtiyaç hissettirmiştir. Çalışmamızda genel olarak postmodernleşme ve toplumsal yaşlanma olguları karşısında yaşlıların karşılaşmış oldukları sorunlar ele alınmıştır. Yaşlılık sorunlarının çözümü konusunda bu tarz çalışmaların politika ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

## 2. YAŞLI, YAŞLANMA VE YAŞLILIK KAVRAMLARI

Yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık kavramları çoğu kez birbirinin yerine kullanılmaktadır. Farklı anlamlar içermesi bakımından bu kavramlara açıklık getirilmesi yerinde olacaktır.

### 2.1. Yaşlı

Yaşlı kavramı her dönemde ve her toplumda belli bir yaşın üzerindeki insanları betimlemek için kullanılmaktadır. Bu kavram; sosyal ve kültürel anlamda yer ve zamana göre toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Yaşlı nitelemesinin, biyolojik ve fiziki olarak daha önceki yeterliliği kaybetme anlamına gelmesi, ve bu yeterliliği kaybetme *kronolojik, sosyal, kültürel ve kişisel açılarından* değişiklik gösterdiğinden bu yaşlı etiketine sahip olmanın bir standardı bulunmayıp toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir.

Birleşmiş Milletler (BM) “*60 yaş ve üzerindeki bireyleri yaşlı olarak tanımlarken, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise 65 yaş ve üzerindeki bireyleri yaşlı*” olarak tanımlanmaktadır. Çok sayıda gelişmiş ülkede ise bireylerin sosyal güvenlik sisteminden yararlanmasını sağlamak için 65 yaşı yaşlılığın başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu, 2017: 4). DSÖ yaşlı tanımını; “*65 yaş ve üzerinde olup çevreye uyum sağlayabilme yeteneğini kaybeden olarak tanımlanmış ve 65-74 yaş arasında genç yaşlılık, 75-84 yaş arasında orta yaşlılık, 85 ve üstü yaşı da ileri yaşlılık olarak kategorileştirmiştir*”

(Aktaran: Tufan, 2017: 6). Buradan insanoğlunun yaşam beklentisinin 80 yaş üzerine çıktığı anlaşılmaktadır.

Yaşlı kavramının yaşlanma ve yaşlılık kavramlarıyla birlikte kullanılmasının sebebi tanımlama hatalarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda yapılan hata; yaşlanmanın insan bedeninin ve zihinsel süreçlerinin tümünde bir bütün olarak ve eş zamanlı gerçekleştiği düşüncesidir. Oysaki insanda organların yaşlanması eş zamanlı gerçekleşmemektedir. Yaşlanma bütün organlarda farklı zamanlarda gerçekleşebilir. *“Beden yapısı ve kullanım şekillerine göre bedenini oluşturan organlarının yaşlanma ve yıpranma kronolojisi farklılık göstermektedir. Her bir yaşlı bireyin biyolojik açıdan ayrı bir geçmişi, mesleki ve özel bir yaşamı vardır”* (Akçay, 2013: 10). Ülkemizde de yaşlılık kavramının genellikle kronolojik açıdan tanımlanması, 65 yaşını tamamlamış tüm bireyler için bedensel ve zihinsel işlevlerinin bir kısmını yitirdikleri yönünde yanlış bir algı hakimdir.

## 2.2. Yaşlılık

Yaşlılık, *“tıpkı çocukluk, gençlik, yetişkinlik gibi bir yaş dönemi olup, insan yaşamının son evresidir”* (Danış ve Efe, 2016: 263). Yaşlılık, kayıpların ve çöküşlerin yaşandığı dönemi ifade eder. *“Bu dönem aynı zamanda çevresel ekonomik ve kültürel koşulların hazırladığı bir sonuçtur”* (Arapacı, 2005: 15). Tufan’a göre yaşlılık: *“toplumun gelişmesine, bireysel sağlık durumuna, sosyal ve psikolojik durumuna bağlı değişken olarak, yaşanılan çağa, bölgeye, toplumsal norm ve değerlere, kültürel özelliklere göre farklılaşan sübjektif bir kavramdır”* (Tufan: 2016: 132- 2007: 32). Yaşlılık, bedenin performansının ve canlılığının sona ereceği en yakın dönemi ifade etmektedir.

Yaşlılık bazı toplumlarda olması gereken bir süreç olarak görülürken bazı toplumlarda da sorun olarak görülebilmekte yani kavramın içeriği kültürel olarak değişebilmektedir (İçli, 2004: 5). *“Tüm canlılarda görülen temel bir biyolojik süreç olan yaşlılık kavramı; bireylerin fiziksel ve ruhsal güçlerinin bir daha yerine gelmeyecek şekilde yavaş yavaş kaybetme hali olarak ta tanımlanmaktadır”* (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 17). Yaşlılık, bireylerin yaşama dair yoğun kayıplarının olduğu ve yetişkinlik dönemindeki bağımsızlıkların kaybedilerek kısmen ya da tamamen bağımlı bir yaşama geçiş dönemini ifade eder.

Genel olarak yaşlılık; *“organizmanın geriye dönüşü olmayacak biçimde işlevlerinin bozulma sürecidir.”* (Aktaran, Özben, 2008: 98). Yaşlılığın ne zaman başladığının tespit edilmesi konusu, yaşlı olarak kabul edilen gruptaki bireylerin daha iyi koşullarda beslenme, giyinme, barınma ve sağlık hizmetlerinden faydalanabilmeleri bakımından onların yaşam koşullarının iyileştirilmelerine katkı sağlama ve aynı zamanda da o yaş grubunda bulunan bütün bireyleri aynı kategoride değerlendirerek onları kontrol etme amacını da ortaya koymaktadır (Bektaş, 2017: 9). Yaşlılık her insanın yaşamı boyunca er ya da geç bir gün erişeceği doğal ve zorunlu uzun bir dönemdir. Yaşam standartlarının yükselmesiyle birlikte yaşam sürelerinin uzaması da yaşlılık sürecinin uzaması anlamına gelmektedir.

## 2.3. Yaşlanma

Doğumdan ölüme kadarki doğal ve kaçınılmaz bir süreci ifade eden yaşlanma sürecinde bireyler fiziki ve doğal güçlerini günden güne kaybetmektedirler. *“İnsan gelişimi, ortalama ilk yirmi yılında sürekli bir yükselme göstermekte, bundan sonra ise bir durağanlaşma ve zaman içinde bir çöküş yaşamaktadır. Bu çöküşün fiziksel zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda en hızlı olarak yaşandığı dönem yaşlılık dönemidir. Başlangıçta fiziki yetersizlikler zaman içinde psikolojik gerilemelere ve dengesizliğe neden olurken, fiziksel ve psikolojik gerilemeler, sosyal alanda da gerilemelere neden olmaktadır”* (Kalınkara, 2016: 8). Yaşlanma kavramı; bir süreç olarak insan anatomisinin gelişim yolculuğunda başladığı yere geri dönüşünün hikayesini anlatır.

Hücre düzeyinde ortaya çıkan, biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal fonksiyonların gerilemesine bağlı olarak gerçekleşen değişiklikler yaşlanmayı tanımlamaktadır. Bir diğer ifade ile *“yaşlanma önlenmesi mümkün olmayan fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal bir süreçtir”* (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 16). Yaşlanmayı kişisel değerlendirmek oldukça güçtür. Çünkü *“yaşlanma, farklı doku, organ ve organ sistemlerinde yapısal, fonksiyonel ve biyofizik özelliklerinde gerilemelerin vektörel toplamı olarak meydana gelen çok kompleks bir olaydır”* (Akın, 2006: 12). Yaşlanma, aniden kendisini gösteren bir olgu değildir. *“İnsan yaşamı boyunca yavaş yavaş birikerek ilerleyen ve geçmiş ile kıyaslamalar yapıldığında değişikliklerle kendini gösteren bir olgudur”* (Aktaran: Kalkan, 2008: 3).

Kişi kendisindeki yaşlanmayı geçmişi ile mevcut durumu arasında yapacağı kıyaslamalarla fark edebilmektedir.

Yaşlanmayı ifade eden bu özelliklerin her biri yaşlanmanın farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır. Örneğin saçların ağarması, derinin buruşması, belin bükülmesi fiziksel yaşlanma olarak ifade edilirken; organ ve sistem fonksiyonlarında meydana gelen değişimler biyolojik yaşlanmayı ifade etmektedir. Biyolojik yaşlanma, bireyin genetik özellikleri, beslenme alışkanlıkları, egzersiz yapma durumu, tıbbi bakımı gibi iç ve dış değişkenlerle doğrudan ilintilidir (Kurtkapan, 2018: 16). Bu bağlamda bireylerin yaşlanmaları birbirinden farklılık göstermektedir.

Sonuç olarak yaşlı kavramı bir niteleme, bir sıfat görevi görürken, yaşlanma: zaman sürecini ifade etmekte, “yaşlılık ise belirli bir yaştan sonra başladığı kabul edilen bir dönemin adı olarak kullanılmaktadır” (Kurtkapan, 2018: 11). Anılan özellikler bize yaşlanmanın birikimli ve karmaşık olaylar bütünüdür bir sonucu olduğunu ifade etmektedir.

### 3. POSTMODERNİZM, TOPLUMSAL YAŞLANMA VE YAŞLILIK

Rönesans’la birlikte ortaya çıktığı bilinen modernleşme, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında geleneksel dünyaya karşı toplumsal dünyanın iktisadi ve yönetsel olarak rasyonelleşmesini, farklılaşmasını, akıl ve bilimle donanmış, aydınlanma sayesinde doğaya hükmederek insanlığın mutluluğu yakalayabileceğini, çalışma anlayışı olarak; dünyevi arzuları denetim altına almayı, çok çalışmayı, emeğin üretkenliğini ve püriten değerlere sahip bir süreci ifade ederken, 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan postmodernizm ise, moderniteyi eleştirmekten ziyade onu yok eden bir süreci ifade etmektedir.

Dünya genelinde en büyük sarsıntılar “1. ve 2. Dünya savaşları, imparatorlukların dağılması, ulus-devletlerin kurulması, dünya haritasının değişmesi, faşizmin gölgesinde yükselen ırkçılık politikaları, derin ve geniş etkiye sahip ekonomik krizler, işsizlik, yoksulluk” gibi birçok problem modernleşme sürecinde yaşanmıştır. Bu anlamda postmodernizm, modernite perspektifinin ve onun enstrümanlarının dünyayı anlamada ve açıklamada yetersiz olduğunu, modern toplumun ve insanın sonuna geldiğini, modern aidiyetlerin tükendiğini, etnik, dini, vb. yeni kimliklerin ön plana çıktığını iddia etmektedir. Postmodern süreçte “hayatın tadına bak” diyen, hedonist/narsist nitelikte yeni bir dünya görüşü ortaya çıkmaktadır. Başka bir söylemle, kapitalizmi yaratan modern bireyin “ideal tip”i olan püriten, yerini karşıtı olan ve arzularını öne çıkartan hedonist (hazcı) tüketiciye bırakmıştır (Bozkurt, 2000: 5; Şimşek, 2016: 58).

Neoliberal politikaların piyasaya hakim olması ve aşırı bireyselleşme olgusunun toplumsal yapıda neden olduğu değişimler, postmodern kültürün doğmasına ve dünya geneli tüketim odaklı ekonomi modellerinin ve tüketim merkezli bireysel yaşam tarzlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Yaşam tarzlarının standartlaştırıldığı modernleşmeye tamamen karşı olan ve bireysel tercihlerin hakim olduğu postmodernizm, ideal tip olarak devamlı enerjik bakımlı, haz peşinde koşan genç, girişimci, dinamik ve tükettikçe mutlu olan; mutlu oldukça da, daha çok tüketen bir bireyi resmetmektedir. Ancak bu resim içerisindeki, “toplumsal yaşlanma” olgusu, ilk başlarda görmezden gelinse de gelişmiş ülkelerde başta olmak üzere tüm dünyada yaşlılıkla ilgili sorunların hızla artışı, yaşlılık kavramının postmodern süzgeçten geçirilerek sorunlara en karlı ve en uygun çözümlerin getirilmesine ve postmodern ekonomiye katkı sağlayacak (emeklilik planları- gümüş ekonomi vb.) şekilde yeniden yorumlanmasına neden olmuştur.

Postmodern süreçte neoliberal politikaların küresel sermayenin sıkışıklığını gidermek amacıyla yaşlı nüfusu tekrar ekonomiye kazandırarak emek stokunu güvence altına alma niyetleri de bulunmaktadır. Bu durum yaşlının ve yaşlı emeğinin metalaştırılmasına, uzun dönemde gelir adaletsizliğine, rekabete ve ekonomik kriz ihtimallerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireyler rekabetin genelleştiği bir düzen içerisinde özgürdüler. Oysaki neoliberalizm de özgürlük bir amaç değil, rekabet aracı ve performans taşıyıcısıdır (Korkmaz ve Yazıcı, 2014: 50-62). Yaşlıların bu rekabet ortamında yaşlanmanın vermiş olduğu fiziksel kapasite düşüşleri sebebiyle yetişkin bireyleri ile fazla rekabet şansı bulunmamaktadır.

Modernleşme döneminde hızlı kentleşme ve sanayileşmenin yanı sıra postmodern süreçte bireycilik ve öznelğin yayılması, kadının çalışma hayatına katılması; geleneksel geniş aile yapısı yerini çekirdek

ailenin almasına, tek başına ebeveynlik ve boşanma oranlarının artmasına, aile ve özellikle nesiller arası destek temelli ortak değerlerin yok olmasına neden olmuştur. Birçok ülkede anne ve babaya saygı olarak bilinen aile içi yaşlı bakım desteğine olan geleneksel güven, ailenin küçülmesi ile yok olmuş, hükümetler artık isteyerek ya da kamuoyu baskısı ile zayıf ve yoksul olan yaşlılara bakım işini üstlenmek zorunda kalmışlardır. Avrupa Birliği maliyetler açısından sürdürülebilir “*Aile kurumunu geri getirmeye çalışma*” yolunu seçse de Asya ülkelerinde aile desteği halen yaygındır (Tufan, 2018: 8). Postmodern ekonomiler yaşlı bakımının finansman yükünü, sağlıklı yaşlanma modelleri ile yaşlılara ve onun ailesi üzerine bırakmaya çalışsa da gelişmekte olan ülkelerdeki refah devleti uygulamaları yaşlı bakım hizmetlerini kamusal hizmetler olarak devam ettirme eğilimindedirler.

Küreselleşmeyle birlikte batıdan doğuya doğru genişlemekte olan postmodernizmin talep ettiği bireyselleşme ve bireysel toplum bir taraftan bireylere sayısız fırsatlar sunarken diğer taraftan da modern döneme oranla toplumun tüm yaş gurupları için ciddi riskler ve tehlikeler içermektedir “*Postmodern toplumda bireyselleşme olgusu hakimdir. İnsanlar kendi sosyal kimliklerini seçmek ve değiştirmek zorundadırlar. Üstelik bunu yaparken de risk alırlar. Bireylerin bu tercihleri sayesinde yaşam tarzları ve biçimleri çeşitlenerek farklılaşmaktadır*” (Beck, 2014: 133). Modern dönemdeki kültür, ideoloji ve birey kimliğinin oluşumuna etki eden habitusların postmodern süreçte yok olması nedeniyle hiç kimsenin belli bir forma ve kategoriye sokulması mümkün değildir. Herkesin kendi kimliğini kendisinin oluşturması, kendi doğrusunu, kendi mutluluğunu kendisinin bulması gerekmektedir. Bu dönem bir öncekinden daha zahmetlidir ve bu dönemin insanı daha yalnızdır.

Bauman, postmodern toplumu “*akışkan toplum*” olarak tanımlar ve bu toplumun ideal tipini; “*kendi yetenek ve sadakatleri sayesinde insanlığın geri kalanıyla irtibata geçmek için ne tür bağlar bulursa onları kullanarak kendi çabalarıyla birbirlerine bağlanmak zorunda olan bağımsız insan*” olarak ifade eder. Ona göre postmodern toplumda insanlar arası ilişkiler iki ucu keskin bir kılıç gibi tekensiz ve kırılığandır. Bireyler mutluluk için sürekli hareket halinde olmak ve bağımsız olmak zorundadırlar. Bu zorunluluk bireyleri karar verme konusunda eylem felcine uğratar (Bauman, 2009: 33). Çünkü bu dönemin insanı iki farklı seçenektan birini seçmek yerine iki seçeneği bir araya getirmeye çalışır, aşırı hazzı, bağımsız, bağımsız, ürkek, kolaycı, kalite düşkünü, güçlü ve karizmatik olmayı, tüketmeyi ve eğlenmeyi seven yalnız bir prototiptir.

21. yüzyılda 65 ve üzeri bireylerin her geçen gün tüm dünyada yaşam sürelerinin ve sayılarının artması, piyasayı kontrol eden güçlerin ilgisini çekmekte ve yaşlılar geleceğin en önemli müşterisi olarak görülmektedirler. Bu sebeple reklam ve pazarlama faaliyetlerinde yaşlılara geçmiş dönemlere nazaran daha fazla önem verilmekte ve tüketim eğilimleri takip edilerek arttırılmaya çalışılmaktadır. Eğitim seviyeleri yüksek olan ve belli bir ekonomik güce sahip olan yaşlılar, tüketici piyasası ve hizmet sektörünün tüketim potansiyeli yüksek en değerli müşterileridir.

Postmodernizmin tüketim kültüründe tüketim malları, alışveriş ve tüketim alanları aşırı oranda genişlemiştir. Küreselleşmeyle birlikte çağdaş batı toplumlarında izler kitlenin boş zaman ve tüketim faaliyetleri daha çok ön plana çıkartılarak, onların tüketim ihtiyaçlarını arttırmaya yönelik yeni alanlar ve yeni fırsatlar yaratma çabası başlamıştır. Aşırı oranda simgesel ürünler üretilerek kültürel başıboşluk tüketimle doldurulmaya çalışılmaktadır. Artık üretilen metalar bireylere yalnızca doyum sağlamamakta aynı zamanda da statü temsili konusunda kişisel tercihleri de yansıtmaktadır. Bedensel tahrik, estetik hazlar, arzular ve rüyalar yoluyla tüketim alanındaki coşku arttırılarak tüketicilerin kültürel hayal dünyası zenginleştirilmekte ve onlara mutluluğu satın alma vaadi sunulmaktadır. Bu yolla kitle kültürü ve kültürel başıboşluk manipüle edilmektedir. Tüketiciler doyum sağlamak için tüketirken, üretimin ve üreticilerin tek gayesi tüketimdir. Kapitalist üretim şekli, izler kitleleri eğiterek tüketicilere dönüştürmek üzere reklam ve medya yöntemlerini kullanmaktadır (Featherstone, 2013: 41-42). Bu durum yaşlıları bir tüketim nesnesi olarak ayırtırmakta, yaşlanmanın neden olduğu kayıplar ve buna bağlı olarak gelişen zorunlu harcamalar kapitalist zihniyetin odak noktası haline gelmektedir.

Postmodernizmde geçmiş ya da gelecek yoktur, anı yaşamak ve hazzı öncelemek vardır. bu durum bireylerin genel yaşam tarzını ifade eder. Hayatı daha sakin yaşama arzusunda olan, bazı kronik rahatsızlıklara ve hayat yorgunluğuna sahip yaşlılar için, sürekli olarak haz peşinde koşmak, sürekli enerjik olmak, rekabet etmek ve mobiliteye sahip olmak çok arzulanan bir durum olmayacağından onlar bu tür ortamlardan kaçınma (sosyal izolasyon) refleksi göstereceklerdir.

Küreselleşme ve postmodernizmin aşırı bireyselleşme ve rekabet anlayışlarının egoist, narsist bir yaşam tarzı ve tüketim odaklı bir kültürün oluşmasını sağlaması bakımından yaşlı kuşaklar arasındaki dayanışma artmak yerine azalmaktadır. “Yalnızlık” ve “depresyon” bu dönem yaşlısının başlıca sorunlarıdır. Çünkü postmodern emek piyasası insanlara aşırı bireyselleşme ve özgürlüğü öğütlemektedir. Postmodernizmin neoliberal ekonomi politikalarıyla temellenen emek piyasası koşullarında ayakta kalmaya ve arzularının peşinden koşmaya çalışan bireyler yalnız yaşayan ve yalnız yaşlanan bireyler olmak zorundadırlar. İlerleyen dönemlerde bu yalnız yaşayan yaşlı bireylerin sayısı arttıkça karşılaştıkları olumsuzluklarda artacaktır.

Nüfusun demografisini belirleyen özellikler; “*Bireyi belirleyen ve sosyal çevredeki yerini açıklayan, doğuştan gelen fiziksel, sosyal, ekonomik ve coğrafi tutumlarıdır*” (Wells ve Prensky, 1996: 131). Bireylerin sahip oldukları demografik (dil, din, etnik köken, yaş, cinsiyet, toplumsal statü gibi) özellikler bir taraftan bireyleri birbirlerine bağlarken diğer tarafta başka bireylerle olan farklılıklarını ortaya koymaktadır. Yaşlı toplumlar, nüfusu genç olan toplumlardan bu yönüyle ayrılmaktadırlar.

Postmodern süreçte kar amacıyla üretim yapan işletmeler, üretim ve satış politikaları için toplumların sahip olduğu demografik özellikleri önemle dikkate almaktadırlar. Çünkü “*Aynı yaş grupları altındaki insanlar benzer değerler, gereksinimler ve davranış biçimlerine sahiptirler. Yani aynı dönemlerde doğmuş kişiler o dönemin kültürel yapısına göre benzer özellikler taşımaktadırlar. Giyim, aksesuar, sağlık ürünleri, besinler, kozmetik ürünler, sosyal hizmetler ve daha birçok ürün, yaş gruplarına göre farklı ölçülerde ve farklı amaçlarda tüketilmektedir*” (Tekvar, 2016:1605). Gün geçtikçe sayıları artan yaşlı nüfusun özelliklerinin işletmelerce dikkate alınması ve onların sürekli olarak tüketime yönlendirilmesi, yaşlanma sürecinin olumsuzluklarından yaşlıların aleyhine faydalanma sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

#### 4. POSTMODERNLEŞME SÜRECİNDE YAŞLANMA SORUNLARI

Yaşlılığa dair sorunlar elbette ki her dönemde söz konusudur ancak postmodern süreçte toplumsal yaşlanmanın dünyanın her noktasında artarak bir sorun haline gelmesi ve hayatı olumsuz etkilemesi gelişmekte olan ülkelerde acil çözüm bekleyen konular arasında yer almaktadır.

##### 4.1. Sağlık Sorunu

Postmodernizm yaşlıları, özgür, herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmayan, hareket kabiliyeti yüksek, kendi ihtiyaçlarını kendisi karşılayabilen yaşlılar ile özgür olmayan başkalarına bağımlı yaşlılar olarak iki guruba ayrılmaktadır (Polivka, 2009). 21. yüzyılda dünya genelinde artış gösteren toplumsal yaşlanma karşısında yükselen pandemiler, kronik hastalıklar, yeti yitimi gibi bir çok sağlık sorunu, toplumları yaşlılık dönemi sağlık sorunları hakkında daha fazla önlem ve tedbir almaya zorlamaktadır.

Yaşlı nüfusun zamana göre değişen fizyolojik, psikolojik ve toplumsal süreçleri yaşlılığa bağlı hastalıkları da beraberinde getirmektedir. Kronik rahatsızlıklardaki artış yaşlı bireyleri kurumlara daha fazla bağımlı kılmaktadır. Gün geçtikçe sayıları artan yaşlı nüfusun sağlık hizmetlerine olan ihtiyacı ve tedavi masrafları da katlanarak artmaktadır. Bu durum hastane ve sağlık sistemi üzerindeki yükü arttırmakla birlikte daha fazla uzman sağlık personeli ve daha fazla maliyet açığını ortaya çıkarmaktadır.

Yaşlılık döneminde ortaya çıkan fonksiyonlardaki gerilemeler en çok duyu, işitme görme kaybı ve kas gücünde görülen düşüşlerdir. Dünyada olduğu üzere Türkiye’de de yaşayan yaşlıların sayıları arttıkça kronik rahatsızlıklar da artmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalara göre 22 milyon kronik hastalık sahibi birey bulunmaktadır ve bu bireyler yakından takip edilmelidir. Günümüzde özellikle yetişkin yaştaki birçok insan diyabet, kalp hastalığı, kronik solunum hastalıkları, kanser ve inme gibi kronik hastalıklarla yaşamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre, kronik hastalıkların tedavisi tüm sağlık harcamalarının %60’ı kadardır (Sağlık Bakanlığı. <https://sbu.saglik.gov.tr>).

“*Erişkinlerde hipertansiyon’un görülme sıklığının % 31, Obezite % 32, diyabetin ise % 14 seviyelerindedir. SGK verilerine göre kronik hastalık komplikasyonları ve acil servis başvuruları sağlık harcamaları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ekonomik analizler, kronik hastalıkların bütçe de yarattığı her %10’luk artışın, yıllık ekonomik büyüme hızında binde 5’lik bir azalmaya sebep olmaktadır. Kronik hastalık yükü sağlık sisteminin mali sürdürülebilirliği açısından önemli bir risk teşkil etmektedir*” (Ünal vd., 2013). “*OECD 2008 Türkiye Raporu rakamlarına göre 2002 yılında %66 olan kronik hastalık yükünün 2020 yılında %80’e çıkması tahmin edilmektedir*” (OECD 2008). Bu

rakamlar doğrultusunda eğer Türkiye’de sağlıklı yaşlanma programı ve planlı bir sağlık yönetimi uygulanmaz ise mevcut sağlık kuruluşlarının müracaat sayılarının karşılanamaz seviyeye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

#### 4.2. İhtiyaçların Finansmanı Sorunu

Postmodern ekonomi anlayışı liberal ekonomi piyasalarının ön koşulu olan rekabet ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda yaşlıların yavaşlayan fonksiyonlarına tezat olarak sürekli dinamik, sağlıklı, mobilitesi yüksek rekabetçi, bireysel hazlara ve konforuna düşkün yalnız bireyi talep etmesi sebebiyle; kronik rahatsızlıkları olan bağımlı yaşlıların yaşlılıkla birlikte artan ihtiyaç harcamaları ve bunlara ait maliyetlere katlanması sorunu artan yaşlılıkla birlikte ilgilenilmesi aciliyet gerektiren konular arasındadır.

Dünya geneli bölgeler arasındaki gelişim hızı farklılıkları yaşlı nüfus artış hızını da etkilemektedir. Dünya sağlık örgütü tahminlerine göre 2050 yılında dünya nüfusunun beşte biri gelişmiş ülkelerde yaşayacaktır. Çoğu gelişmiş ülke uzun süredir yaşlanmakta ve düşük hızda yaşlanmaktadır. Asya, Afrika ve Latin Amerika gibi daha yavaş hızda gelişen ülkelerde ise yaşlanma hızı daha da yüksektir (WHO, 2015). “1998 yılında dünya genelinde ilk defa yaşlı bireylerin oranı çocukların oranını geçmiştir” (Gökçe-Kutsal 2006: 36). Rakamlar dünya genelinde her geçen gün binlerce insanın yaşlılığa adım attığını göstermektedir. Rakamlar doğrultusunda üretken nüfusun üretmeyen yaşlı nüfusu finanse edemeyecek düzeye gelecek olması yaşlanmanın ortaya çıkardığı ihtiyaçların finansmanı sorununu her geçen gün daha fazla gündeme getirecektir.

#### 4.3. Konut Sorunu

En ilkel yerleşim dönemlerinden bugüne kadar bireyler için daima yüksek bir öneme sahip olan konut kavramı, yaşlılık döneminde yaşlı yaşamına uygunluğu bakımından yaşlılık sürecinin konforunu ve dolayısıyla toplumsal yaşamı doğrudan etkileyen bir unsur olmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü konutu, “bireyin ve ailenin sosyal refahı, fiziksel ve ruhsal sağlığı için arzu edilen ya da gerek duyulan tüm zorunlu hizmetleri, olanakları, araç ve gereçleri içeren, insanların barınmak için kullandıkları fiziksel yapı” olarak tanımlamıştır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007: 19).

Konut insanların yalnızca güvende olmak için ihtiyaç hissettikleri bir barınak değil, yaşamının büyük bir bölümünün içerisinde geçirildiği, en özel anıların biriktirildiği, insanların kendilerini geliştirerek diğer bireylerle ilişki kurdukları, toplumsal değerlerin edinildiği ve yeniden üretildiği özel bir yaşam alanıdır. Yaşamın ilerleyen evrelerinde yaşlıların hareket kapasitelerinin zayıflaması onların dış dünya ile bağlarını zayıflatarak ve yaşam alanlarını evleri ile sınırlamaktadır. Yapılan araştırmalarda yaşlı bireyler hangi sebeple olursa olsun evlerinden uzak kalmaları durumunda; kendilerini güvensiz ve huzursuz hissettiklerini bildirmişlerdir. Çünkü yaşlılar yıllarca kendi evlerinde en temel gereksinimlerini gidereceği şartları kendileri için hazırlamışlardır. Bu nedenle de en rahat ettikleri yer yine kendi evleri olmuştur. “Evin yaşlılar için enerji verme, uyarıcı olma, dinlendirme, özsaygıyı ve sosyal statüyü simgeleme” (Gönen ve Özmete, 2005) gibi önemli işlevleri bulunmaktadır.

Modernleşme ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte inşa edilen modern yapılar çoğu kez yaşlıların yaşamını kolaylaştıracağı ve çevresiyle ilişkilerini sürdürebileceği standartlarda tasarlanmaktadır. “Yaşlı bireyler mümkün olduğu kadar güvenli bir yaşam sürdürebilmek için kendi evlerinde veya bildikleri bir çevrede yaşamlarını sürdürmeyi tercih ederler. Uygun konut tasarımı güvenli ve uygun bir yaşam için gereklidir” (Kalınkara, 2004). Yaşlıların konut ihtiyaçları düşünüldüğünde en önemli nokta konutun yaşlı bireylerin toplum yaşamına katılımlarını ve bağımsız yaşamlarını kolaylaştıracak fiziksel ve psikososyal ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmasıdır (PatDasler, 2003). Yaşlanma sürecini ihtiyaçlarına uygun olmayan mekanlarda geçirmek zorunda olan yaşlıların yaşam kalitesi ve hayat doyumu da doğrudan düşük seviyede gerçekleşmektedir.

Yaşlılar kimi zaman ilerleyen dönemlerde fiziksel ve ekonomik nedenlerden ötürü ihtiyaçlarını daha iyi karşılanabilecekleri kurumsal yaşam alanlarına geçmek zorunda kalabilmektedirler. Bu durumda çoğunlukla tercih edilen yaşam alanları huzurevleri olmaktadır. “Aile yapısındaki değişimler, yaşlı nüfusun oransal olarak artışı ve ortalama ömür beklentisinin yükselmesi nedeniyle yaşlı konutlarına



*ihtiyaç giderek artmakta, yaşlıların aile dışında bakımını ve çeşitli danışma ve destek hizmetlerinden yararlandırılmasını zorunlu kılmaktadır” (Arnaz, 1996).*

Toplumsal yaşlanmanın artışı ile birlikte dünya genelinde ekonomik, fizyolojik ve psikolojik sebepler itibarıyla daha fazla huzurevine ve çalışanına ihtiyaç duyulmaktadır. Huzurevi yaşlının içinde bulunduğu olumsuz koşullardan kurtuluş anlamına gelse de, huzurevi sakinleri açısından olumsuz anlamlara da gelebilmektedir. Öncelikle bağımsız yaşamı ve gizliliği sınırlaması, çoğu mekanı ortak kullanma zorunluluğu yaşlılar için önemli bir kısıtlılık halidir. Bu tarz kısıtlamalar ruhsal sorunlara neden olabilmektedir; halsizlik, depresyon ve terk edilmiş duygusu oluşturmada ve dolayısıyla öğrenilmiş çaresizlik ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin depresyona yakalanma risklerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Aktaran: Boylu, 2013: 148). Yaşlılıkta statülerin yok olması ve yaşam alanının değişmesi yaşlıları olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple yaşlının yaşam alanının ergonomik ve toplumsal izolasyonu engelleyici tarzda tasarlanması gerekmektedir.

#### 4.4. Teknoloji Kullanma (Dijital Bölünme) Sorunu

İçinde bulunduğumuz çağı “Ağlar Çağı” olarak tanımlayan *Dijk*, mobil telefonlar, akıllı televizyonlar ve internetin hızla gelişiminin gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkeleri de ağ toplumuna dönüştürdüğünü ifade eder (Dijk, 2016: 13). Teknoloji artık toplumsal dokuyu, işleyişi tüm ve kurumları biçimlendirmektedir (Ural, 2018). Günlük yaşamın tüm yönlerini içerisine alan bu sosyal ağlar, toplumları dijital toplum haline dönüştürmektedir.

Postmodern dünyada hızla gelişen bu teknolojiler, istenilen bilgiye kolayca sahip olabilmek, gündelik yaşamı kolaylaştırma, özellikle yaşlılıkta oluşan ruhsal rahatsızlıkların oluşmasını engelleme, teknolojik maceralar yaşama, sosyal medya, sanal topluluklar, bloklar, oyun ortamlarında sosyalleşme gibi birçok imkanı birlikte sunabilmektedir (Kalınkara, 2011: 204). Dijital teknolojiler, diğer yaş gruplarında olduğu gibi yaşlı bireylere de merak ettikleri her alanda her türlü bilgiye ulaşabilme, sosyal ağlara katılabilme, yakınları ile iletişim kurabilme, eğitim, sağlık, finans, hukuk gibi alanlarda verilen hizmetlere kolayca ulaşabilme imkanı sunarak onların sosyal hayata tutunmalarını kolaylaştırmaktadır.

Yatırımlar yaşlılık dönemindeki yaşam kalitesini arttırarak yaşlılık döneminde meydana gelen işlev bozukluklarını ve hastalıkları geciktirecek ve ortaya çıktıklarında ise etkilerini azaltacaktır (Kalınkara vd., 2016: 511). Yaşlılıkta teknoloji kullanımı konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında ise; akıllı saat, akıllı telefon gibi, giyilebilir teknoloji kullanabilen yaşlıların yaşlılığı daha olumlu karşıladıkları, günlük yaşamın zorluklarının üstesinden daha kolay gelebilmek için teknolojik destek aldıklarını ortaya koymaktadır (Seifert, vd., 2020: 7). Türkiye İstatistik Kurumunun 2021 yılı verilerine göre; yaşlı nüfusun İnternet kullanım oranının 2021 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %82,6 olduğu. Bu oranın, bir önceki yılda %79,0 olduğu anlaşılmaktadır. Cinsiyete göre internet kullanım oranlarına bakıldığında ise erkeklerin %87,7 oranı ile %77,5 oranı olan kadınlardan daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (TUİK, 2021).

*Djik'e göre; “Kültürel alanda ağlara erişim sahibi olmayanlar dijital kültürün sunduğu harika uygulamalardan ve ifade türlerinden faydalanamayacaklardır. Bu anlamda vatandaşın kamusal yalıtımı da (sosyal yardımlara, az bulunan kamusal kaynaklara ve gelecekteki elektronik aletlere) erişimleri etkilenmiş olacaktır” (Djik, 2016: 274-293).* Artık postmodern kültür ve ona ait değerler, sürekli çevrimiçi aktif bireyler üzerinden üretilmektedir. Yaşlılıkta aktif kalabilmek teknoloji okuryazarlığını ve teknoloji kullanım becerisini gerektirdiğinden bu bilgi ve beceriden yoksun olanlar postmodern kültürün sanal kullanıcılarına sunduğu imkanlardan yararlanamayacaklardır.

Yaşlılıkta teknoloji okuryazarlık seviyesi, yaşlı bireylerin algı ve teknoloji kullanım düzeylerine, kişisel, sosyal ve fiziksel durumlarına özgüdür. Örneğin fiziksel sorunlar ve bilişsel kabiliyetlerin azalması yaşlı bireylerin teknoloji kullanımlarını olumsuz yönde etkilerken, yaşlı bireylerin radyo, televizyon ve kısmen telefon gibi teknolojik cihazları daha kolay benimsediği bilinmektedir (Ekici ve Gümüş, 2016). *Bayram ve Arıcı* tarafından yapılan bir araştırmaya göre; yaşlıların çoğunluğu teknolojiyi; günlük hayatlarını kolaylaştırma, bilgi alma, haberleşme ve sosyalleşme gibi amaçlar için kullanırken bazıları ise teknolojiyi “*hayatın vazgeçilmez bir parçası*” olarak görmektedirler. Çünkü yaşlılar için teknoloji kullanımı, yaşlılıkta azalan fiziksel, bilişsel ve algısal yeteneklerin telafi edilmesi, önlenmesi veya geciktirilmesi anlamına gelmektedir (Bayram, ve Arıcı, 2021: 386; Kalınkara vd., 2006: 512). Bu

noktada teknolojinin yaşlı yaşamına uyarlanması anlamına gelen geronteolojinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Küreselleşme ve onunla başlayan değişim yaşlıların hayatı üzerinde eşit olmayan ve çok katmanlı etkiler yaratmıştır (Aktaran: Baran, Kurt ve Tekeli, 2017: 4). Küreselleşmenin ortaya çıkışını sağlayan ve ona hız katan teknoloji faktörü yaşlıların toplumsal yaşam içerisinde genç nüfusa göre dezavantajlı grup olarak anılmalarına neden olmuştur. *Bell'in Sanayi Sonrası Toplum* olarak tanımladığı ve *Castells'in Ağ Toplumu'a* karşılık gelen postmodern toplum anlayışında her şey üretim ve tüketim ilişkisi içerisinde değerlendirilmekte ve toplumsal hayat elektronik cihazlarla ulaşılabilen sanal ağlar üzerinden organize olmaktadır. Bu süreç içerisinde teknoloji ile aralarında mesafe bulunan yaşlı gruplar teknoloji ile iç içe olan genç ve yetişkin gruplar karşısında dezavantajlı grup olarak anılmaktadırlar.

Yeni iletişim teknolojilerinin dezavantajlı grupların sosyal uyum ve yaşam kalitesini artırma bakımından birçok sosyal problemin çözümünde etkili rolleri olmasına (Özkan ve Purutçuoğlu, 2010: 39) karşılık; fiziksel ve bilişsel kayıplar nedeniyle yaşlıların dijital teknolojileri tanıma ve kullanma konusunda yaşadıkları birçok sorun alanı bulunmaktadır.

Postmodern süreçte yaşlılar, talep ettikleri bilgi ve hizmetlere ulaşabilmek, toplumda yer alabilmek ve toplumsal alandan dışlanmamak için teknolojiyi kullanmaya mecbur kalmaktadırlar (Aktaran: Tuna Uysal, 2020: 50). Çünkü artık yaşlıların içerisinde yaşadığı toplum dijital ağlar üzerinden organize olmaktadır. Bu toplumda yer alabilmenin şartı sürekli olarak çevirim içi kalabilmektir. Aksi takdirde bireylerin toplumsal alandan dışlanma riski bulunmaktadır (Seifert: 2020: 2).

Bu sorunların en başında “*dijital bölünme*” konusu gelmektedir. Kuşaklar arası ayrımı tanımlayan *dijital bölünme* kavramı; “*farklı yaş gruplarının modern bilgi ve iletişim teknolojilerine (cep telefonları, kişisel bilgisayarlar, internet ve ilgili hizmetler) erişimini ve bu teknolojinin yine farklı yaş gruplarının kullanımları arasındaki boşluğu tanımlamaktadır*” (Şenceylan 2019: 5). Kısaca *Dijital Bölünme*; akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi internet teknolojilerini kullanabilenler ile kullanamayanlar arasındaki dijital beceri farkını ifade etmektedir.

Günlük yaşam içerisinde teknolojiyle büyüyen genç nesil ile teknolojiyle yaşlılık döneminde tanışmış olan nüfusun teknoloji ilişkileri ele alındığında yaşlılar her zaman bir adım geride kalmaktadır (Neves vd. 2013: 2). Her iki yaş grubu arasında aynı zamanda dijital bölünmeden kaynaklı özel ve kamusal iletişim sorunları yaşanmaktadır. Güncel teknolojiler üzerine iletişim kuran ve son teknolojileri konuşan gençler ile teknolojinin hızına yetişemeyen yaşlı bireyler arasındaki sosyal ilişkiler ve iletişim gün geçtikçe zayıflamaktadır.

*Prensky* yaş ve teknoloji ilişkisini “*Dijital yerli*” ve “*Dijital Göçmen*” kavramları ile açıklamaktadır. “*dijital yerliler*” teknoloji ile iç içe büyüme, yaşamlarındaki günlük rutin işlerini bile teknoloji ile yürütmektedir. Buna karşılık dijital göçmenler, dijital yerlilerden farklı sosyalleşmektedir. Bu grup, teknolojiyi hayatının son döneminde tanımış ve onu kullanmak zorunda kalmıştır. Dijital göçmenler, kaçınanlar, zoraki benimseyenler ve hevesliler olarak üç gruba ayrılmaktadırlar (Prensky, 2001: 1-3).

Gelişmiş toplumlarda, hızlı teknolojik değişimler ve bunun sonucunda farklılaşan değerler, yaşlı insanların sahip olduğu bilgeliği ve yeteneği geçersiz kılmaktadır (Eriksen, 2009). Bu durum yaşlıları da teknolojiden uzaklaştırmakta ve onlarda “*Teknoloji Anksiyetesi*” (*dokunmayayım, bozulabilir, kullanması karışık ve zor şeklinde*), “*teknoloji kaygısı*”, “*teknophobi*” olarak tabir edilen *teknolojiye karşı isteksizlik* durumları ortaya çıkarmaktadır. Bu durum güncel teknolojileri benimseyemeyen yaşlıların, genç nüfus ile arasındaki dijital bölünmenin giderek artmasına ve toplumdaki dışlanmalarına neden olabilmektedir. Dijital bölünme sürecinde gelir durumu, eğitim düzeyi gibi sosyo-ekonomik faktörlerin yanı sıra toplumsal cinsiyet, ırk, etnik köken ve yaş gibi demografik faktörlerin etkisi göz ardı edilmemelidir. Oysaki aktif yaşlanabilen ve teknolojiye ilgi duyan yaşlılarda geline son nokta dijital bölünmenin giderek daralması ve teknolojiyi kullanma oranlarının her geçen gün artmasıdır (Şenceylan 2019: 5; Abbey ve Hyde 2009: 225).

Diğer bir sorun alanı ise; “*teknolojik ürünlerin gençlere yönelik tasarlanarak üretilmesidir.*” Modernleşme, yaşlanmanın anlamını ve toplumsal ilişkiler içindeki yaşlı konumunu farklılaştırmıştır. Modern toplumların, hıza, güce ve yeniliğe önem vermesi, yaşlıları çekingen ve beceriksiz olarak algılamaları sebebiyle yaşlı ilerlemiş bireylerin değersizleşmesine ve yaşlı bireylere yönelik üretim ve

yatırımın karlı olmadığı düşüncesiyle ürünlerini genç yetişkinlere göre tasarlayarak üretmelerine ve bu sayede yaşlıların toplumdan soyutlanmalarına neden olabilmektedir (Çataloğlu, 2018: 25-33). Bu durum hıza, güce ve yeniliğe önem veren toplumlarda yaşlılığın ve yaşlıların değersizleşmesine neden olmaktadır.

Son yıllarda yaşlılar için dünyanın birçok yerinde söz konusu olan sorun alanı ise; “*teknoloji bilgilerinin ve dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük seviyede olması nedeniyle; yaşlıların dijital dolandırıcılık suçuna diğer yaş guruplarından daha fazla maruz kalmalarıdır*” (Özütürker, 2021: 88). Fiziksel ve bilişsel kayıplar son yıllarda çok sayıda yaşlıyı dijital dolandırıcıların hedefi haline getirmektedir.

Amerika’da FINRA vakfının 2012 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre dolandırıcılık suçunda en fazla hedeflenen kesimi 65 yaş üzeri yaşlılar oluşturmaktadır. Yine Amerikan Federal Ticaret Komisyonu Raporu’na göre yaşlılar üzerinde dolandırıcılık faaliyetleri 15 kat artmıştır. Bu süreçte dolandırıcılar cinsiyet, yaş, eğitim ve bilişsel sağlık konularını dikkate alarak hareket etmektedirler (Gamble, Boyle, vd., 2013:1-12).

2019-2020 yıllarında Özütürker tarafından Erzincan il genelinde yapılan bir araştırmaya göre; yalnız yaşayan, gelir düzeyi düşük, hastalık sahibi ve fizyolojik yetersizliklere sahip bir çok yaşlı bireyin, dolandırıcılık suçunun birçok varyantına maruz kaldığı anlaşılmaktadır (Özütürker: 2021: 89-90).

#### 4.4. Yalnızlık, İzolasyon ve Depresyon Sorunu

Postmodern ekonomilerin sektör çalışanlarını, her zaman enerjik, mobilitesi yüksek, eğitilmiş ve üretken bireyler olarak arzulanması dünyanın birçok yerinde aktif çalışma çağının bitimi ve yaşlılığın başlangıcı olarak kabul edilen 65 yaşını bitiren bireylerin geriye kalan yaşamlarını, çalışma hayatından uzak, statü ve gelirini kaybetmiş umutsuz bireyler olarak izolasyon ve depresyon gibi sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir.

Birey çalışma hayatı süresince faaliyet göstermiş olduğu faaliyet kolu “*bireyin, mesleki kimliği, toplumsal sistem içinde ona belirli bir konum sağlamakta ve gerekli rolleri vermektedir*” (Emiroğlu 1995: 38). Planlanmamış bir emeklilik ile birlikte, gelir kaybı, mesleki kimlik, konum ve rollerin kaybı, iş piyasasında karşılaşılan zorluklar, engellilik ve dul kalma sonrasında yaşanan ekonomik ve sosyal güçlükler yaşlı bireyleri yalnız, motivasyonu düşük ve izole bir yaşam tarzı ile karşı karşıya bırakabilmektedir (Şentürk, 2018: 204).

İzole olmuş bir çok birey kendisini yalnız hissetmemesine rağmen, toplumla iç içe yaşayan bir çok birey kendisini yalnız hissetmektedir, bu nedenle izolasyon ve yalnızlık kavramları birbiriyle örtüşmemektedir. “*İzolasyon, insanların diğer sosyal kaynaklarla bağlantıyı veya katılımcılık duygusunu kaybetme süreci* (Kalınkara 2000: 77) iken; *Yalnızlık* ise, “*Bireyin isteği ve iradesi dışında ailevi ve toplumsal nedenlerle soyutlanmış olma hali*”ni ifade etmektedir (Ceylan, 2015: 66). Yalnızlık dışarıdan bakıldığında anlaşılan bir durum olmaktan ziyade daha çok yaşlının iç dünyasında hissettikleri ve duygularıyla ilgilidir. Bu anlamda yalnızlık (loneliness); kişinin tek başına yaşaması ya da toplumla sosyal çevreyle birlikte yaşamasına rağmen psikolojik olarak kendisini yalnız hissetmesidir (Seyyar ve Genç: 210: 834). Yapılan araştırmalar eşleri olmayan ve huzurevinde kalan yaşlı bireylerin akrabalarına göre daha umutsuz olduklarını ortaya koymaktadır (Aksayan, Yıldız ve Ergün 1998: 302-303).

Postmodernleşme ve sağlık teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte yaşlılık sürelerinin uzaması, aile yapılarının değişerek geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşmesi, çocukların eğitim ve iş amaçlı evden uzaklaşmaları, eş ve akran kaybı, sağlık sorunlarının artış göstermesi ve sosyalleşme alanlarının daralması, toplumsal yaşamda bireyselleşmenin artışı, evlenme yaşının yükselmesi, boşanmaların ve nikahsız birlikteliklerin artış göstermesi, evlilik tekrarlarıyla üvey evlatlardan oluşan yeni tip aile yapıları gibi bir çok neden yaşlıların yalnızlaşmasına (Tufan, 2003: 56) /tekilleşmesine neden olabilmektedir.

Yalnızlık ve terk edilmişlik durumları yaşlılar için “*arzulanmış ve başarılmış hedeflerin uyumu*” (Gönen ve Özmete 2003: 277) olarak tanımlanan yaşam doyumunu olumsuz etkileyen ve sürekli yakınılan bir durumdur. Çünkü yalnızlık durumları, yaşlılar için güvensizlik, utangaçlık, korku, depresyon, yakın ilişki özlemi ve gelecek kaygısı gibi olumsuz düşünceler geliştirmesine neden olmaktadır. Bu sebeple yalnız yaşayan ve huzurevlerinde kalan yaşlılar kalabalık bir eve, çocuklara ve sıcak aile ortamına duydukları özlemi dile getirmektedirler (İçli, 2002: 261). Yaşlılık döneminde

yaşlılığın çevresi ile kurmuş olduğu sosyal ilişki, iletişim ve duygusal paylaşım yaşlıyı yaşama bağlayan en önemli bağıdır. Bu bağı kuramayan yaşlılarda biyolojik ve psikolojik her türlü rahatsızlıklar görülebilmektedir.

Yaşlılıkta yalnızlık ve izolasyon sorunlarıyla başa çıkabilmek için toplumların yaşlılara yönelik tutum ve davranışlarını değiştirmesinin yanında yaşlılar için yeni ilgi alanları ve hedeflerin belirlenerek (Akçay, 2011:104-105) sosyal paylaşım alanlarının artırılması gerekmektedir.

## 5. SONUÇ

21. yüzyılda bilim ve teknolojik ilerlemelerin insan yaşamına katmış olduğu pozitif değerlerin bir sonucu olarak dünya genelinde baş gösteren toplumsal yaşlanma ve yaşlı nüfus artışı, yönetimleri toplumun çoğunluğunu oluşturan kalabalık yaşlı nüfusun yaşam alanlarının yeniden düzenlenmesi konusunda daha ciddi çalışmalar yapmaya ve yaşlı yaşam kalitesini etkileyen değişkenleri daha fazla dikkate almaya zorlamaktadır. “*Ev ve aileyle ilgili konular, yaşamdan alınan doyum, çalışma durumu, sağlık seviyesi, sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği*” (Kutsal, 2005; Telatar ve Özcebe, 2004). Yaşlıların yaşam kalitelerini etkileyen en önemli değişkenlerdir. Bu değişkenler teknoloji ile birlikte sunulduğunda tüm toplumu oluşturan nüfus birimlerinde olduğu üzere yaşlı nüfusun için de gündelik hayatı kolaylaştırarak, toplumların sosyal yapılarını değişime uğramaktadır.

İçinde bulunduğumuz yoğun teknoloji içerikli gündelik yaşam, insan ilişkilerinde yeni davranış ve iletişim tarzlarını ortaya çıkarmaktadır. Yoğun teknoloji kullanan bireyler sanal ortamlar aracılığı ile toplumsal niteliklerini kaybederek daha fazla bireyselliğin hakim olduğu postmodernizmin sanal ortam kültürünü meydana getirmektedirler. Sanal ağlar üzerinden kurulan ilişkiler, birliktelikler ve iletişim postmodern kültürün sosyal yönünü oluşturmaktadır. Sanal ağa erişim imkanı bulunmayan yaşlılar ise bu kültüre yabancılaşmaktadırlar. Ay ve Özgün tarafından 2019 yılında 60+ Akdeniz Tazelenme Üniversitesinde eğitim gören 65 yaş üzeri bireyler üzerinde yapılan araştırma; 65 yaş üzeri bireylerde sanal paylaşım düzeyleri arttıkça sanal ortam yalnızlığı ve internet bağımlılığı düzeylerinin azaldığını (Ay ve Özgün: 2020:33) böylelikle, sanal sosyalleşme sayesinde yaşlı bireylerin hakim postmodern kültüre kolaylıkla ayak uydurabildiklerini ve yaşam memnuniyet düzeylerinin arttığını ifade etmektedir.

Teknoloji kullanımı, hareket kabiliyeti bakımından, genç nüfus için olduğu kadar yaşlı nüfus içinde bir nefes alış anlamına gelmektedir. Yaşlıların çoğunluğu iletişim teknolojileri sayesinde çocukları, yakınları ve arkadaşları ile bağlantı kurabilmekte, sosyal medya paylaşımları, sağlık sorunları/hobileri vs. hakkında araştırmalar yapabilmektedirler. İstedikleri anda arzu ettikleri bilgilere kolayca ulaşabilmektedirler. Postmodern tüketim kültürü yaşlanma olgusunda tüketimin bir nesnesi olarak kapitalist sürece entegre etmiş ve yaşlılık konusunda ürün ve hizmet çeşitliliğinin artmasını sağlamıştır.

Postmodernizmin insanı hayatı haz alarak yaşamayı ilke edinmiş, risk alabilen, bireysel mobilitesi yüksek bireylerdir. Beck'e göre; insanlar bu ortamda sosyal kimliklerini seçmek ve değiştirmek zorundadırlar. Kimlik tercihi yaparken de risk almaktadırlar. Bireylerin bu tercihleri sayesinde yaşam tarzları ve biçimleri çeşitlenerek farklılaşmaktadır (Beck, 2011:133). Yaşamının son döneminde teknoloji ile tanışan ve hayatını teknoloji ile barışık halde yaşamaya çalışan yaşlı sayısı her geçen gün artış göstermektedir. *We Are Social ve Hootsuite* tarafından hazırlanan Dijital 2021 raporuna göre; Covid-19 Salgını ile birlikte yaşlılar dahil internet kullanım oranlarının daha önceki rakamlara oranla çok fazla arttığı görülmüştür. (wearesocial, 2021).

Postmodern süreçte özel ve kamusal alanda yoğun teknoloji kullanımı karşısında; teknolojiye karşı isteksizlik durumları birçok yaşlıyı plansız programsız yaşlılığın resmi olarak tescillenmesi anlamına gelen emeklilik kararı almaya zorlamaktadır. Plansız programsız bir emeklilik sürecine giren bireyler emekli rolüne alışmada bir takım zorluklarla birlikte stres ve depresyon sorunları yaşayabilmektedirler. Aslında, yaşlı sorunlarının ana kaynağı; terk edilmişlik, izole edilme ve toplum dışına itilme korkusudur. Özellikle evde yaşayan yaşlı bireylerin toplumsal ilişkileri fiziksel ve mental sınırlamalar nedeniyle günden güne azalmaktadır. Yaşanılan yerin fiziksel eksiklikleri de bu durumu derinleştirerek yaşlılığın fiziksel çevre konforunu azaltmaktadır (Kahya ve diğ., 2009: 842). Ülkemizde resmi olarak yaşlılığın başlangıcı olarak kabul edilen 65 yaş ile birlikte emekli olan bireyler emeklilik sürecinde bir boşluğa düşmektedirler. Gittikçe postmodern kimliğe bürünen toplumda yaşlı bireyin toplumsal yaşama yeniden adapte olabilmesi, boş zamanlarını değerlendirebileceği aktiviteleri kendine belirlemesi ve yeni akran

grupları ile tanışabilmesi için barınma, beslenme ve seyahat konusunda fiziki ekonomik ve teknolojik engellerinin bulunmaması gerekmektedir.

Barınma ile ilgili olarak birey hangi yaş döneminde olursa olsun, yaşadığı konut ona hitap edebilmeli ve gereksinimlerini karşılayabilmelidir. Yaşlı birey, yaşlanmasından ötürü daha az "birey" değildir. Genç iken yeterli gelen ev yaşlandıkça yetersiz gelebilmektedir. Yaşlı bireyin konutu, evrensel kriterlere uygun, her türlü sağlık durumunda bireye hitap edebilmelidir. Son dönemde ekonomik şartlar, bakım ihtiyacı ve yalnızlık gibi birçok olumsuzluk, yaşlıyı huzurevine yöneltse de, yapılan huzurevi çalışmaları huzurevinde kalan yaşlıların kendi evinde yalnız yaşayan yaşlılardan daha az mutlu olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Çünkü huzurevi yaşamı, yaşlıları alışık oldukları konut ortamından çıkartarak farklı kültürlerle sahip yaşlılarıyla kaynaşmaya zorlamaktadır (DPT, 2007).

Yaşlılıkta; emeklilik ile birlikte gelirden meydana gelen azalma ve yaşlı istihdamının düşük seviyede olması, düşük ücretlendirme, artan kronik rahatsızlıklar, daha az çalışma, hayat pahalılığı ve sağlık harcamalarının artışı, *yaşlılık döneminde ihtiyaçların finansmanı* sorununu ortaya koymaktadır. *Emeklilik sürecinde yaşlılar yaşam düzeylerini yükseltecek gelirlerini arttıracak, yararlanabilecekleri ek iş bulmakta güçlüklerle karşılaşmaktadırlar*" (Emiroğlu 1995: 41). Sorunun çözümü ise yaşlı istihdamını artırıcı ekonomik açılımların sağlanmasından geçmektedir.

Yaşlı bireylerin günümüzde en önemli sorunları; "*Parasal güvencesizlik, bakım ihtiyacı ve yalnızlık (Uysal 2002: 74)*" başta gelmektedir. *Güvencesizlik ve yalnızlık* rekabet ortamının ve bireyselleşmenin armış olduğu postmodern süreçte yaşlılar için daha fazla riskler anlamına gelmektedir. Bireyselleşen ve yalnızlaşan bireyler için; yaşlılık sürecinde artan sağlık harcamalarını karşılayacak bir gelirden yoksunluk bu süreçte yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Son yıllarda gündelik yaşamın teknoloji ile daha fazla bütünleşmesi teknoloji okuryazarlığı yetersiz seviyede olan yaşlıları bile iletişim kurabilmek, kurumlara başvuru yapabilmek, finansman ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayabilmek gibi çok birçok alanda geçerli olan teknolojiyi (yardım/egitim olarak) kullanmak zorunda bırakmıştır. Postmodern süreçlerin yaşamın neredeyse tamamını kapsama alanına aldığı sanal ağlar üzerine kurulu bu yaşam alanı içerisinde ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olan yaşlılar, bu süreçte diğer yaş gruplarına oranla daha fazla dolandırıcılık suçu mağduru olmaktadır; Yaşlı bireylerin yaşamboyu edinmiş oldukları birikimler ve yaşlanmanın verdiği bilişsel ve zihinsel düşüşler, dolandırıcılar için yaşlı bireyleri daha cazip kılmaktadır. Gündelik yaşamlarını sürdürebilme noktasında ATM, mobil bankacılık, telefon bankacılığı gibi uygulamaları kullanmak zorunda olan yaşlı bireyler bilgisizlik, tecrübesizlik yada yaşlılığın vermiş olduğu olumsuzluklar nedeniyle çok rahat dolandırılabilirler (Özütürker, 2021:90). Bireyselleşmenin hakim olduğu postmodern toplumun yalnız yaşayan boşanmış veya bekar yaşlıları toplumun diğer bireyelerine nazaran daha fazla dolandırıcılık suçu mağduru olabilmektedirler (*Aktaran: Özütürker, 2021:92;*). Bu süreçte yaşlıların yeni siber dolandırıcılık yöntemleri ve siber riskler karşısında daha fazla bilinçlendirilmesi ve dijital okuryazarlık seviyelerinin artırılması gerekmektedir.

Dünyada olduğu üzere ülkemiz içinde sözkonusu olan yaşlı nüfus artışıyla birlikte kronik rahatsızlıklarda görülen artışlar, sağlık kuruluşlarına olan müracaatları ile sağlık kuruluşu ve personel açığını arttırarak maliyet yetersizliğine neden olmaktadır. Bu nedenle sağlık kuruluşu ve sağlık çalışanları sayısı ile sağlık hizmeti sunumunda bir hayli sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu konuda sağlık kuruluşu ve doktor müracaatını zorunlu tutan sistemin terkedilerek, sağlık sigortası ve entegre sistemlerin hayata geçirilmesi ve sağlık hizmetlerine ayrılan kaynakların daha verimli kullanılması suretiyle hizmetlerin daha verimli sunulması sağlanabilir. Ayrıca tıbbi bilgi ve iletişim teknolojileri ile de kronik rahatsızlıkların tedavi yöntemleri geliştirilebilir.

Sonuç olarak dünyada olduğu üzere Türkiye’de de geçerli olan toplumsal yaşlanma konusunda yaşlılığa ait risk ve sorunları tespit edilerek, sağlıklı yaşlanmayı mümkün kılacak fiziksel, psikolojik ve sosyal koruyucu önlemlerle birlikte aktif yaşlanmayı sağlayıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Böylelikle yaşlılığın bir kısıtlılık dönemi, bir hastalık süreci olarak tanımlanmasından çok yaşam doygunluğunun arttığı bir sürece dönüşmesi sağlanabilir.

**REFERENCES/KAYNAKÇA**

- ABBEY, R. ve HYDE, S. (2009). "No Country for Older People? Age and the Digital Divide. Journal of Information", Communication and Ethics in Society, 7, 225–242.
- AKÇAY, C. (2011). Yaşlılık, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- AKÇAY C. (2013). Yaşlılık, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık, 2. Baskı, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- AKSAYAN, S., YILDIZ, A., ERGÜN, A. (1998). "Huzurevinde ve Evde Yaşayan Yaşlıların Umutsuzluk Düzeyleri", (Ed. G. Cimete), I. Ulusal Evde Bakım Kongresi Kitabı, SS.301-303.
- AKIN G. (2006). Her Yönüyle Yaşlılık, Ankara: Palme Yayıncılık.
- ARNAZ, Z. (1996). Aile Bütünlüğü Dışında Kalanlar ve Konutları. "Diğerleri"nin Konut Sorunları. (Der: E.M. Komut) TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
- ARPACI F. (2005). Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık, Türkiye İşçi Emeklileri Derneği, Ankara: Eğitim ve Kültür Yayınları.
- AY F. ve ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK, G. (2020). "Yaşlı Bireylerde Sanal Ortam Yalnızlığı, İnternet Bağımlılığı ve Yaşam Doyumu", Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD), 13(1), 27-35.

- AYDINER BOYLU, A. ve TERZİOĞLU, G. (2007). Ailelerin Yaşam Kalitelerini Etkileyen Bazı Objektif ve Sübjektif Göstergelerin İncelenmesi. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları Bilim Serisi.
- BARAN, A. G., KALINKARA, V., Aral, N., AKIN, G., BARAN, G., ÖZKAN Y. (2005). Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması: Ankara Örneği Bilim Serisi, TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- BAUMAN Z. (2009). Akışkan Aşk, İnsan İlişkilerinin Kırılganlığına Dair. 2. Baskı, İstanbul: Versus Yayınları
- BAYRAM, M. N. ve ARICI, A. (2021). “Yaşlılıkta Dijital Çağı Yakalamak”. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 21 (2), 367-390.
- BECK, U. (2011). Risk Toplumu, Başka Bir Modernliğe Doğru. İstanbul: İthaki Yayınları.
- BEKTAŞ, E. (2017). “Postmodern Dünyada Yaşlı olmak” Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, 9 – 18.
- BOZKURT, V. (2000). Püritanizmden Hedonizme Yeni Çalışma Etiği, Bursa: Alesta Yayınevi.
- CEYLAN, H. (2015). Yaşlılık ve Refah Devleti, (1. Baskı), İstanbul: Açılım Kitabevi.
- ÇATALOĞLU, S.(2010). “Yaşlılık, Değer ve Teknoloji” Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi. C.1, S. 1, 27-35.
- DANIŞ, M.Z. ve EFE, F. (2016). “Aktif Yaşlanma”. Velittin Kalinkara (Ed.). Yaşlılık Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler 2 (ss.263-292), Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- GÖKÇE-KUTSAL, Y. “Yaşlanan dünyanın yaşlanan insanları”, 65 Yaş Üzeri Yaşam Rehberi, Erişim Tarihi: 23.03.2022, [https://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/tebakademi/geriatri\\_2009/5.pdf](https://e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/tebakademi/geriatri_2009/5.pdf).
- DİJK, J.V. (2016). Ağ Toplumu (Çev. Ö. Sakin, Ed. B. Çoban ve B. Ataman), İstanbul: Kafka Kitapevi.
- DUBEN A. (2016). Türkiye ve Avrupa’da Nüfus Yaşlanması. Aile, Piyasa, ve Devlet, Yaşlanma ve Yaşlılık, Disiplinler Arası Bakış Açılımları, 67-78, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- EMİROĞLU, V. (1995). Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu, Ankara: Shar Matbaacılık
- GAMBLE, K., BOYLE, P., YU L. and BENNETT, D. (2013). “Aging, Financial Literacy, and Fraud”, [Yaşlanma, Finansal Okuryazarlık ve Dolandırıcılık], Netspar, 2013 (11)-66,1-2.
- GÜNCE G. (1984). Gelişim Psikolojisi Ders Notları, Ankara: A.Ü.E.B.F Yayınları.
- GÖNEN E., ve ÖZMETE, E. (2005). “Yaşlılar için evin anlamı”. (Ed. Şenel Ergin), III. Ulusal Yaşlılık Kongresi Bildiriler Kitabı. İzmir: Yasad Yayınları.
- GÖRGÜN-BARAN, A., KOCAK-KURT, TEKELİ, S. (2017). “Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma” İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Erişim Tarihi: 23.04.2022i <https://www.researchgate.net/publication/349211935>
- KİCİ, S. K. ve GÜMÜŞ, Ö. (2016). “Yaşlılıkta Teknolojinin Kullanımı”, Ege Tıp Dergisi, S.55, 26-30.
- FEATHERSTONE, M. (2013). Postmodernizm ve Tüketim Kültürü. (Çev. M. Küçük). 3. Baskı, İstanbul: Ayrıntı.
- HABLEMİTOĞLU, Ş. ve ÖZMETE, E. (2010). Yaşlı Refahı, Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet, Ankara: Kıta Yayıncılık.
- İÇLİ, G. (2004). “Huzurevinde Kalan Yaşlılar Üzerine Bir Araştırma”, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Sosyoloji Derneği, Türkiye, 5-24, Erişim Tarihi: 10.04.2020, <http://acikerisim.pau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11499/26783/huzurevi.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.

- KAHYA, N.C., ZORLU, T., ÖZGEN, S., SARI, R.M., SEN, D.E., & Sağısöz, A. (2009). Psychological effects of physical deficiencies in the residences on elderly persons: a case study in Trabzon old person's home in Turkey. *Applied Ergonomics*, 40, 840–851.
- KALINKARA, V. (2000). Yaşlılıkta Sosyal Katılım ve Kent Hizmetleri, G. Erkan ve V. Işıkhani (Ed.), *Aging, Independence and the Life Course*, Jessica Kingsley Publishers: London.
- KALINKARA, V. (2004). Yaşlılık: Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler. Denizli: Odak Yayınları.
- KALINKARA, V. (2011). *Temel Gerontoloji; Yaşlılık Bilimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- KALINKARA, V. (2016a). *Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KALINKARA, V., TEZEL H.E., ve ZORLU T. (2016). “Gero(n)teknoloji: Yaşlı ve Teknoloji”, Yaşlılık, Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler 2, V.Kalinkara (Ed.) Ankara: Nobel Yayıncılık.509-540.
- KALKAN, M. (2008). Yaşlılık: Tanımı, Sınıflandırması ve Genel Bilgiler, Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- KURTKAPAN H. *Kentte Yaşlılık ve Yerel Yönetim Uygulamaları*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KUTSAL, Y.G. (2005). “Ev Güvenliği. Sağlıklı Yaşlanma”. Geriatri Derneği, Ankara: Öncü Basımevi.
- KORKMAZ, N., ve YAZICI, S. (2014). Küreselleşme ve Yaşlılık, Eleştirel Gerontolojiye Giriş, 1. Baskı, Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- NEVES, B., AMARO, F., FONSECA, J. (2013). Coming of (Old) Age in the Digital Age: ICT Usage and Non- Usage Among Older Adults, *Sociological Research Online*, 18(2), 1-14.
- ÖZBEN Ş. (2008), “Yaşlılıkta Gelişimsel Görevler”, Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık,(Ed. K.Kalkan). 1. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- ÖZKAN, Y. ve PURUTÇUOĞLU, E., (2010). "Yaşlılıkta Teknolojik Yeniliklerin Kabulünü Etkileyen Sosyalizasyon Süreci", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, c. 23, sayı. 23, ss. 37-46, Aralık
- ÖZÜTÜRKER, M. (2021). *Toplumsal Yaşlanma ve Yaşlı Dolandırıcılığı- Erzincan İli Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- SEYYAR, A. ve GENÇ, Y. (2010). *Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik “Sosyal Pedagojik Çalışma” Sözlüğü)*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- ŞENCEYLAN, E. S. (2019). *Motivations Behind Social Media Use By Older Adults*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENTÜRK, Ü. (2018). *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- PATDASLER, M. A. (2003). *Adapting the home*. USA: University of Florida Press. (Aktaran: AYDINER BOYLU, A. Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi ve Konut İlişkisi, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*,(24)1, 145-156.
- POLIVKA, L. (2000). Postmodern Aging and the Loss of Meaning. *Journal of Aging and Identity*, Vol. 5, No. 4, 225-235. <https://www.researchgate.net/publication/226859183>.
- PRENSKY M. (2001). “Digital Natives, Digital Immigrants” (MCB University Press, Vol. 9 No. 5, October. Erişim Tarihi: 02.05.2022,
- SEIFERT, A., ROHNER, R., GALLISTL V., and WANKA, A. (2020), *Aging in Digital Culture: How Older Smartphone Users Experience Aging*, Erişim Tarihi: 12.05.2022, [https://www.researchgate.net/publication/344688097\\_Aging\\_in\\_Digital\\_Culture\\_How\\_Older\\_Smartphone\\_Users\\_Experience\\_Aging](https://www.researchgate.net/publication/344688097_Aging_in_Digital_Culture_How_Older_Smartphone_Users_Experience_Aging)
- ŞENCEYLAN, E. S. (2019). *Motivations Behind Social Media Use By Older Adults*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.



- ŞENTÜRK, Ü. (2018). Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri, Bursa: Dora Yayıncılık.
- ŞİMŞEK, M.E. (2016). Modernite, Postmodernite ve Bauman, İstanbul: Belge Yayınları.
- TEKVAR, S. O. (2016). “Tüketici davranışlarının demografik özelliklere göre tanımlanması”. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(6), 1601-1616.
- TELATAR, G.T. ve ÖZCEBE, H. (2004). “Yaşlı Nüfus ve Yaşam Kalitelerinin Yükseltilmesi”. Türk Geriatri Dergisi, 7(3), b162-165.
- TUFAN İ. (2003). Modernleşen Türkiye’de Yaşlı ve yaşlanmak, Yaşlanmanın Sosyolojisi, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- TUFAN, İ. (2016). Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TUFAN, İ. (2017). Gerontoloji, Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika, (Ed. İsmail Tufan- Mithat Durak), Cilt-1, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TUFAN, İ. (2018). Gerontoloji, Bakım ve Sağlık, (Ed. İsmail Tufan- Mithat Durak), Cilt-2, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TUNA, M. ve Tenlik Ö. (2017). “Türkiye’de ve Dünyada Yaşlanma”. (Ed. İsmail Tufan ve Mithat Durak), Gerontoloji: Kapsam Disiplinlerarası İş Birliği Ekonomi Politika, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TUNA-UYSAL, M. (2020). “Yaşlı Bireylerin Sosyalleşmesinde Dijital Teknolojinin Rolü: Dijital Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma” Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler dergisi, Ağustos, Sayı: 50,43-59
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), (2022). İstatistiklerle Yaşlılar, Haber Bülteni, 18 Mart 2020. 33712, TÜİK Haber Bülteni, Erişim Tarihi 05.04.2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2021-45636>.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), (2021), Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2021, 37437, 26 Ağustos 2021, Erişim Tarihi: 13.01.2022, TÜİK Haber Bülteni [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437)
- UNITED NATIONS, (2019). Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects 2019: Highlights, (ST/ESA/SER.A/423), Erişim Tarihi: 07.12.2022.(un.org).
- URAL, T. (2008). “Pazarlamada Yeni Yaklaşım: Nöropazarlama Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 421-432.
- UYSAL, A. (2002). “Dünyada Yaygın Bir Sorun: Yaşlı İstismarı ve İhmali”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi. T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayını, Yıl:5, Cilt 2, Sayı 5, 40-58.
- ÜNAL, A. (2018). “Kredi kartı/Banka kartı Dolandırıcılıkları”, www.unalarif.com, Erişim tarihi: 14.03.2022, <http://unalarif.com/yazi/kredi-karti-banka-karti-dolandiriciliklari>
- WELLS, W. D. ve PRENSKY, D. (1996). Consumer Behavior. Kanada: John Wiley & Sons, Inc.
- WHO, (2004). “Changing History” The World Health Report. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42891/924156265X.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- WHO, (2015). World Report On Ageing And Health. Erişim Tarihi:23.04.2022, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/186463> <https://apps.who.int/iris/handle/10665/186463>

## EXTENDED SUMMARY

The aim of our study is social aging, which is valid all over the world in recent years and likewise to determine the problems faced by the elderly in the face of postmodern culture embodied on digital networks covering every part of the world and to examine these problems from a sociological perspective. Our study is a compilation study based on studies discussing social aging and aging in the postmodernization process. Our study deals with the negative effects of postmodernization and postmodern culture on societies with a rapidly growing elderly population and the methods of struggling with the negativities of the elderly life.

Postmodern culture has the characteristic of benefiting from the possibilities of technology in all fields from health to entertainment and realizing this through virtual networks. Today, although internet technologies are used more in daily life, the age groups that form the society are not at the same level about technology. The elderly population are faced with problems such as alienation, social isolation and discrimination in the new postmodern social order due to the lack of access to sufficient technology knowledge/experience, technological products and virtual networks in the face of the young population, and due to both economic and chronic diseases that begin with old age.

The fact that postmodern economies constantly prioritize the young adults about the workforce they need and the elderly population increases rapidly with social aging and is ahead of the young adult population, constantly increases the burden of the economic system in terms of financing the elderly population. Due to the fact that the elderly population is still less than the population in working age in our country, the employment rates of the elderly are quite low. The economic system needs to be adapted to social structure changes in this regard. Because in postmodern societies, elderly individuals are considered weak, unhealthy, non-producing and constantly consuming units against young adults. Technological products and applications are designed for young adults. However, the limitations of old age can easily be overcome by means of the use of technology. In this regard, there is a need for technological products to be designed for the old persons and to clear the way for the elimination of economic and educational barriers that make the use of these products difficult.

In postmodern societies, many psychological problems such as introversion and depression may arise in the old age period after the retirement process. In fact, the main source of problems for old persons is abandonment, isolation and exclusion from society. Especially, the social relations of the elderly people living at home are decreasing day by day due to physical and mental limitations. The physical deficiencies of residence also deepen this situation and decrease the physical environmental comfort of the elderly (Kahya ve diğ., 2009:842). In order for this period to be spent productively, it is necessary to plan the retirement process, create opportunities to meet new peer groups, and remove the physical, economic and technological obstacles in front of the elderly in matters such as accommodation, nutrition and travel.

Postmodern culture constantly directs people to consumption and technology. Postmodern culture, which gives individuals the habit of providing the continuity of the short-term pleasure left on the person by the consumed product, through another consumption, and realizes this through technology with its velocity and incessancy features, leads people to an inactive life. This situation can cause many mental and physical chronic diseases that develop with aging, especially obesity, muscle and joint disorders.

Another of the risks of the postmodern society for the elderly is that it forces elderly individuals without technology knowledge and experience to use technology to meet their needs, thus leaving them unprotected to the risks of being defrauded. In recent years, there has been an increase in fraud activities directed at the elderly. The savings of the elderly and the cognitive/mental declines caused by old age make the elderly an easy target. The elderly, who have to use applications such as ATM, mobile banking, telephone banking, can easily be defrauded due to ignorance, inexperience or the negativities of old age (Özütürker, 2021:90). Divorced or single elderly people living alone in the postmodern society dominated by individualization are more victims of fraud crimes (Aktaran: Özütürker, 2021:92). In this process, it is necessary to raise awareness of the elderly against new cyber fraud methods and cyber risks and to increase their digital literacy levels.

In order to minimize the risks of aging in the field of health in Turkey and to support economic development by reducing health expenditures it is necessary to take physical, psychological and social protective measures to ensure healthy aging in the early stages, to diagnose and treat diseases early, to plan rehabilitation and long-reach care services and each age group should be defined as privileged and services should be provided accordingly.

As a result: To be aware of the phenomenon of social aging valid in Turkey as well as in the world, to protect the elderly in the face of globalization and postmodern consumption, to identify the problems they experience in a timely manner and to implement active aging programs that provide self-sufficiency will facilitate the solution of existing problems without becoming complex with social aging.

Thus, it should be ensured that old age is transformed into a process of increasing life satisfaction rather than being defined as a period of limitation, a disease process. It should be ensured that the elderly individuals are not dependent, have less chronic diseases, are economically self-sufficient, are not excluded from the social sphere, are not pushed into loneliness, and keep up with the current conditions and undergo an active aging process in order to make sense of their lives.